

Manual dels compostaires de Vacarisses

Continguts: Anna Pou, Laia Capdevila, NEQUA ambient i territori

Il·lustracions: Miriam Colillas

Disseny i maquetació: Rodrigo Lascano

Index

Index

<i>Què és el compost?</i>	5
<i>Comencem a compostar!</i>	7
<i>Què podem compostar?</i>	9
<i>Els passos a seguir...</i>	12
<i>Com sabem si va bé?</i>	11
<i>Quan tenim a punt el compost?</i>	15

Des de fa força temps, vàrem decidir impulsar el compostatge domèstic al municipi de Vacarisses.

A Vacarisses sabem molt bé quines molèsties genera un abocador, per això sabem que si reduïm les deixalles en origen, fem la recollida selectiva correctament i aprofitem les deixalles orgàniques per a fer compostatge, reduïrem la necessitat de tenir abocadors, ja sigui el de Vacarisses o el de qualsevol altre municipi.

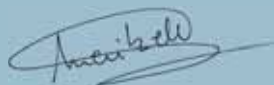
Actualment ja som forces els i les compostaires que hem iniciat i consolidat aquesta pràctica als patis i jardins de les nostres cases.

L'Ajuntament facilita als veïns els estris necessaris per a iniciar-se en el compostatge: un compostador, un airejador i un cubell per les restes orgàniques, tot plegat junt amb un taller d'iniciació al compostatge. En el taller s'explica què és el compost, com funciona el procés de compostatge i com el podem dur a terme amb èxit a les nostres llars.

Aquest manual pretén recopilar tota la informació que ens pot ser útil per tal d'entendre el procés de compostatge i per consolidar aquesta pràctica. Ara ja només cal començar i col·laborar en l'enriquiment del sòl del nostre hort o jardí alhora que disminuïm les deixalles domèstiques de casa nostra.

Cada dia som més els vilatants responsables i compromesos amb l'entorn.

Tenim un poble singular que sabem estimar i preservar, i això ens fa sentir orgullosos de ser Vacarissencs i Vacarissenques.

Meritxell Ricart i Miró
Regidora de Medi Ambient

Què és el compost? Què és el compost?

És el producte de la descomposició natural de la matèria orgànica feta per organismes descomponedors (bactèries i fongs) i petits animals detritívors com cucs de terra i escarabats.

Al compostar reintroduïm al cycle de nutrients les restes orgàniques que produïm a la cuina, l'hort o el jardí.

PER SABER-NE UNA MICA MÉS

1. La natura ens mostra **el cicle de la vida**; any rere any, restaura el seu creixement, com per exemple: quan al bosc, a la tardor, les fulles dels arbres cauen a terra, juntament amb trossos de branques, excrements d'animals o herbes, passen a una fase de descomposició, en la qual intervenen molts elements que cooperen en aquest procés (com ara el sol, l'aigua, la calor, el fred i diferents espècies vives –larves, cucs, cargols, fongs, multitud d'insectes...–), que ho transformen tot en humus, aquesta terra de color fosc, amb una olor característica de terra bona i una textura esponjosa.

Així doncs, l'humus contribueix a la continuïtat del cicle de la vida alimentant les espècies vegetals que, a la vegada, alimentaran les espècies animals.

D'aquesta manera els ecosistemes tanquen el cicle i es fan autosuficients.

2. **El procés de compostatge** basa en l'activitat dels microorganismes que viuen al nostre entorn (fongs, bacteris, actinomicets).

Aquests éssers microscòpics són els responsables de la descomposició de la matèria orgànica ja que tenen la capacitat d'actuar sobre dos components dels vegetals: la lignina i la cel·lulosa, (compostos presents a les parets de les cèl·lules vegetals). Com més lignina i cel·lulosa hi ha, més humificació i, per tant, més formació d'humus.

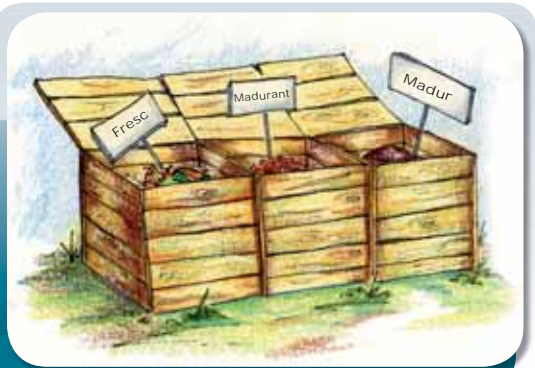
Aquests compostos dels vegetals són rics en carboni i estan presents tant en els frescos (per ex. restes de fruita i verdura, herba, etc.) com en els secs (restes de poda, branquillons, etc.). A més, també necessiten restes vegetals fresques o residus animals que els aportin compostos rics en nitrogen i altres elements com el fòsfor i el potassi.

Perquè puguin viure els microorganismes i, per tant, desenvolupar la seva activitat de descomposició, necessiten unes condicions òptimes de temperatura, humitat i oxigenació.

La durada del procés de compostatge pot oscil·lar, depenent de diversos factors (sistema, tecnologia, disponibilitat d'espai, etc.), entre 8 i 14 setmanes.

Comencem a compostar!

Comencem a compostar!

Raons per a fer compostatge domèstic

- L'ús de compost al sòl dels nostres jardins i horts, en **millora la qualitat** i s'evita l'ús de fertilitzants químics. El compost manté el sòl esponjós, airejat, en millora la retenció d'aigua i n'aporta nutrients!. D'un bon procés de compostatge s'obté un adob orgànic de gran qualitat.
- Els residus orgànics són el **40-50%** de la nostra brossa, moltes vegades aquests van a parar a l'abocador o son cremats en incineradores; aquests tractaments impliquen una pèrdua d'aquests valuosos recursos i n'impedeixen la valorització en forma de compost.
- És un **procés fàcil** de fer i d'un cost econòmic mínim comparat amb altres sistemes de tractament de residus.

On puc compostar

- Cal que el compostador estigui en contacte directe amb el terra.
- Millor en un lloc on li toqui l'ombra i arrecerat del vent.
- Es recomana deixar una espai lliure al voltant, d'entre $\frac{1}{2}$ i 1 metre per a poder-hi accedir.
- Un bon lloc pot ser sota un arbre que perdi les fulles per a que tingui ombra a l'estiu i sol a l'hivern.
- Val la pena decidir bé l'indret doncs no s'aconsella anar canviant el compostador de lloc.

Eines per a tenir a mà

- **COMPOSTADOR**

- **AIREJADOR**

Per remenar i esponjar el contingut del compostador.

- **DESTRAL O TISORES DE PODA**

Per trossejar les branques més grosses.

- **PALA I FORCA**

Per barrejar, airejar i voltejar.

- **REGADORA O MÀNEGA**

Per humitejar el material quan calgui.

- De manera opcional es pot disposar de GARBELL, per refinar el compost i una BIOTRITURADORA (si quan s'esporga trobem branques gruixudes que no es poden tallar)...*

* Posa't en contacte amb l'ajuntament per demanar-ne un quan la necessitis!

Què podem compostar?

Què podem compostar?

El material per compostar ha de ser com més variat millor, sempre tenint en compte l'equilibri entre material fresc, més ric en nitrogen, i material sec, més estructurant i ric en carboni.

A continuació teniu un llistat amb els materials compostables i l'ús que es recomana que en feu:

Matèria Seca

Materials compostos de CARBONI

- Petites branques
- Fulles seques
- Viruta i serradures de fusta sense tractar ni pintar
- Palla
- Restes de poda triturada
- Gespa assecada
- Restes de collita de flors i verdures
- Fruita caiguda
- Taps de suro

(millor tallats en dos o tres trossos)

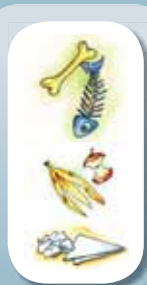
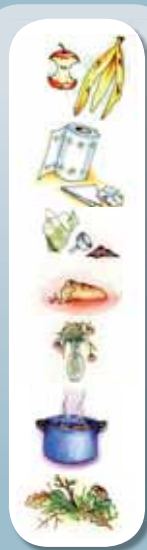
Matèria Humida

Materials rics en aigua i, per tant, en NITROGEN

- Restes de verdures i fruita
(millor torcejat i cal moderar l'aportació de cítrics!)
- Closques d'ou esclafades i de fruits secs
- Paper de cuina i tovallons de paper
(sempre que no estiguin bruts de productes químics ni detergents)
- Sobrets d'infusions i marro de cafè
- Pa sec
- Flors marcides
- Pèls, ungles
- Restes de menjar cuinat
(ben barrejat amb seca)
- Gespa
(es compacta fàcilment)
- Restes de poda verda
(triturada)

Compte amb...

- Peix i carn
(poden atraure mosques o fer despendre olors)
- Plantes o fruits malalts
- Fruits podrits
- Diaris, revistes
(només se'n poden posar en poques quantitats)

Evitar sempre...

*Els passos
a seguir...*

*Els passos
a seguir...*

1. Al fons del compostador fer un llit de branques d'uns 10 cm de branquetes i fulles seques per afavorir l'aireació i el drenatge.
2. Proporció de les aportacions.
3. Per a cada aportació que hi fem barrejar la matèria seca i humida.
4. Posar una capa de matèria seca d'uns 2 cm per a que no s'acostin masses mosques.
5. Controlar la humitat de la pila, si està seca cal regar-la, si està xopa, afegir-li matèria seca.

Atenció! És important mantenir un ritme d'ompliment del compostador per afavorir tots els processos de transformació i evitar que s'alenteixin. Quan ja portem un dies omplint-ho i els processos estiguin activats, observarem que el volum va disminuint i la temperatura augmentant.

En el cas que mar xem de vacances no passa res, quan tornem a abocar material, es reprendrà el procés.

Com obtenim i emmagatzemem la matèria seca?

- Utilitzar fulles seques durant la tardor i hivern. Si en teniu en excés, **gardeu-les** per a la primavera i estiu!
- Deixar **assecar la gespa** uns dies després d'haver-la tallat.
- Anar a buscar **branques i pinyes** per a triturar-les.
- Acosteu-vos a la vostra **deixalleria** per a obtenir la matèria seca.
- Podem situar al costat del compostador unes caixes ben airejades que es puguin apilar o reservar uns espais per emmagatzem la matèria seca.
- S'aconsella separar el material sec més groller (branquillons, pinyes, taps de suro, etc.) del més fi (herba seca, fulles, etc.).

PER SABER-NE UNA MICA MÉS

FASES DEL COMPOSTATGE:

De seguida que s'apila el material que cal compostar, si les condicions són els òptims i iniciem el procés amb una certa quantitat de matèria orgànica, comença a pujar la temperatura de la pila, gràcies a l'activitat accelerada dels microorganismes, i pot arribar a uns 50° (a l'interior de la pila). Aquesta fase de més activitat es va repetint a mesura que omplim el compostador.

En una segona fase, disminueix l'activitat microbiana, perquè tot allò fàcilment degradable ja ha estat consumit. La temperatura es manté al voltant dels 30° C, i durarà fins que el compost estigui madur. Hi apareixen cucs de terra. La duració total del procés és d'entre 7 i 9 mesos.

Quan ha passat tot el procés l'anomenarem compost madur. Abans d'arribar a madurar, al cap de dos o tres mesos d'iniciar el procés –ja s'hi ha realitzat la fase més activa de la descomposició però encara no s'ha estabilitzat en forma d'humus–, podem parlar de compost fresc. Aquell compost que s'ha emmagatzemat i, per tant, té més d'un any, s'anomena compost vell.

**Com sabem
si va bé?**

**Com sabem
si va bé?**

La humitat és l'adequada quan...

- Quan obrim el compostador i a la tapa hi ha gotetes d'humitat.
- Si premem un grapat de compost no goteja ni tampoc es desgrana.
- Quan obrim el compostador la pila no es veu seca.

Solucions per a petits problemes

Si...	Vol dir que...	Cal que...
El compost està molt humit	S'ha regat amb excés o hi ha massa matèria humida	Afegir matèria seca i remenar
El compost està molt sec	No hi ha prou matèria humida i s'ha aturat el procés	Afegir matèria humida i remenar
Fa olor d'amoniac	Hi ha manca d'oxigen, hi ha molta matèria humida o està poc barrejada	Afegir matèria seca i remenar
Fa olor de podrit	S'ha regat amb excés o hi ha massa matèria humida	Afegir matèria seca i remenar
Hi ha moltes mosques	La barreja no s'ha fet a parts iguals	Equilibrem la mescla i disposem una capa de matèria seca al damunt

**Quan tenim a punt
el compost?**

**Quan tenim a punt
el compost?**

No es pot precisar amb exactitud la durada del procés. Hem de tenir en compte que els processos naturals no tenen terminis, són processos continus que presenten diferents fases i diferents ritmes de transformació; normalment l'ompliment no és gradual i hem de donar uns terminis poc exactes però aproximats per poder-nos organitzar.

Passats 6 mesos però (segons l'època de l'any) és molt probable que tinguem el compost a punt.

El compost està madur quan...

- Fa olor a terra de bosc.
- Té un color marró fosc o negre i no taca molt les mans.
- No hi reconeixem cap tipus de resta, excepte algun os, pinyol o branqueta.
- Està a temperatura ambient.

Preparem el compost

El compost es pot anar retirant obrint la part inferior del compostador de tant en tant, o bé, buidar-lo unes dues o tres vegades l'any, depenent de les aportacions.

1. El passem pel garbell i retornem al compostador els elements que no hi passin.
2. El deixem assecar un parell de dies al sol per què acabi de perdre humitat.
3. Ja el tenim a punt per emmagatzemar-lo o utilitzar-lo!
4. Si no utilitzem tot el compost, podem guardar-lo en recipients airejats. També és important fer-ne un seguiment, sobretot els primers mesos després d'haver-se tret del compostador per tal d'assegurar-nos que està ben airejat: el remenarem periòdicament. Passats tres o quatre mesos el podríem ensacar.

Aplicacions del compost

Per a l'hort	Un o dos mesos abans de plantar	Una capa d'uns 2 cm barrejat amb sorra
Per a les plantes i flors	Primavera	Una capa de 2 cm
Per als arbres fruiters	Després de la collita	Capa de 2 cm al voltant de l'arbre (diàmetre de copa)
Per a la gespa	Primavera	SEMBRA: 0,25 kg/m ² MANTENIMENT: 1,25 kg/m ²
Per als arbres ornamentals	Tardor	Capa de 2 cm al voltant de l'arbre (diàmetre de copa)

Segons tipus de compost

Compost semimadur o fresc

Aquests compost, aplicat en determinats casos (només en plantes d'hort més exigents com les coles, patates o porros, ...o arbres fruiters), suposa una aportació ràpida de nutrients, però no és aconsellable utilitzar-lo de manera generalitzada ja que pot afectar les plantes quan són joves o en pot fer avortar la germinació. Mai no el posarem en contacte amb les arrels, sinó que l'utilitzarem de cobertura. La millor època per aplicar-lo és a la tardor, i també a l'estiu abans de plantar.

Dosificació: capa de 1,5 cm (15 l/m²), remeneu-lolleugerament amb la terra.

Compost madur

És un material molt esponjós i lleuger i el podeu aplicar a la superfície o barrejar-lo amb la terra. Quan s'extreu del compostador, cal passar-lo per un tamís de forat gros (8-10 mm) per separar-ne les restes llenyoses que, com que són més dures i seques, no s'hauran descompost del tot. Aquestes restes que separem hauran de tornar al compostador com a material sec groller.

Dosi inicial: barregeu-lo amb la terra remoguda. En superfície: capa de 2-3 cm (20-30 l/m²).

Manteniment: en superfície, capa d'1-2 cm (10-20 l/m²).

Infusió de compost: compost + aigua a parts iguals (ens referim al mateix volum). Remeneu-ho i deixeu-ho en infusió 24 h, filtreu-lo i regueu. Pot servir per regar les plantes més exigents o per a les d'interior.

Compost vell (un any)

El compost extret del compostador i emmagatzemat continua una lenta transformació que es tradueix en una disminució de la quantitat d'humus i un augment de les sals minerals. Això vol dir que aportarà més quantitat de nutrients i que caldrà disminuir la dosi per evitar-ne l'excés que podria perjudicar les plantes; podríem dir que és un adob més concentrat.

Més informació

www.vacarisses.cat

Regidoria de Medi ambient

Tel. 938 359 002 ext. 330 - mediambient@vacarisses.cat

Disposes d'un fòrum on fer consultes o donar suggeriments!

Altres llocs d'interès

www.pangea.org/cepa/xacc/.

A la seva web trobareu informació sobre la Xarxa d'Amics del Compostatge Casolà.

www.compostadores.com

Compostadores.com és una de les pàgines web més conegudes sobre compostadors; conté articles molt interessants i un fòrum d'intercanvi d'opinions i preguntes.

www.pangea.org/cepa/frame.html

Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius, CEPA, entitat ecologista pionera en la implantació del compostatge en l'àmbit casolà.

www.vilafant.com/cat/ajuntament/compostatge/

L'Ajuntament de Vilafant (l'Alt Empordà) ha estat pioner en la introducció del compost a l'escola i en l'àmbit municipal per impulsar el compost a les cases.

Bibliografia

ESQUERRÀ I ROIG, JOSEP Guia de compostatge (Guies d'educació ambiental 1), Ajuntament de Barcelona.

BUENO, MARIANO Cómo hacer un buen compost. Ediciones la Fertilidad de la tierra. 3ª Edición. Estella, 2007.

El manual del compostatge. Consell Comarcal de la Selva.

Perspectiva Ambiental 29. Compostatge. Fundació Terra. Octubre 2003.

Perspectiva Ambiental 41. Cucs fent feina. Fundació Terra. Octubre 2007.

Petita investigació sobre el compostatge. Guia elaborada pel Departament de Medi Ambient i Habitatge on trobareu informació sobre el procés i una proposta d'investigació sobre l'evolució de les propietats del compost. <http://www.gencat.net/mediamb/ea/pdfs/doscomp.pdf>

Revista TOTS, Quaderns d'Educació Ambiental (núm. 30), Matèria orgànica.

http://www.tots.net/Num30/public_html/index.html

